

Handbok för Elevskyddsombud

Bästa elevskyddsombud

Kul att ni har blivit valda till elevskyddsombud på er skola!

I denna handbok har vi samlat information och tips som kan vara bra att ha i ert uppdrag. Det är som ett extra stöd efter er elevskyddsombudsutbildning av Sveriges Elevkårer.

Har ni frågor eller saknar något? Kontakta oss så hör vi av oss!

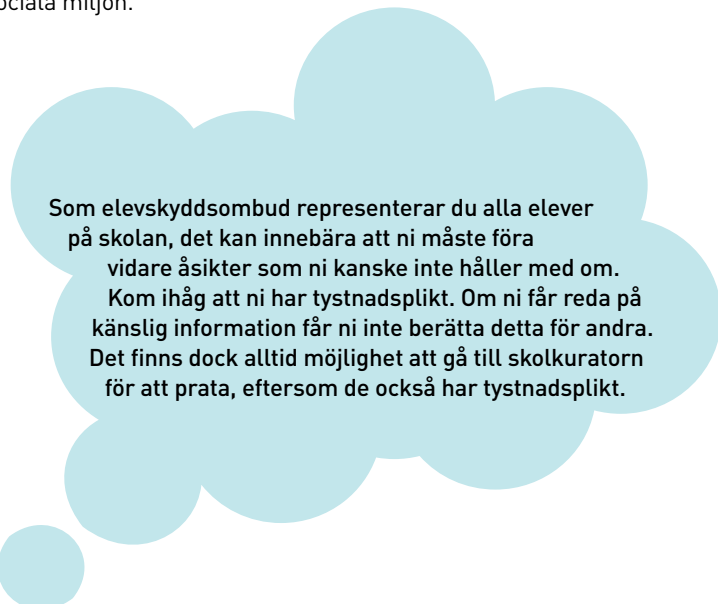
info@sverigeselevkarer.se

Innehåll

Vad gör ett elevskyddsombud?	4
Undersök er arbetsmiljö.....	5
Tillgänglighet	7
Organisera er	8
Samarbeta	9
Lagar och regler	10
Jobba normbrytande	13
Faktarutor och tips.....	15
Tips på appar och hemsidor	16
Checklista	17
Läs mer.....	18

Vad gör ett elevskyddsombud?

Som elevskyddsombud representerar ni skolans elever i arbetsmiljöfrågor. Ni rapporterar till skolledningen vad eleverna tycker och känner kring arbetsmiljön på skolan. Det gäller både den fysiska och den psykosociala miljön.

Som elevskyddsombud representerar du alla elever på skolan, det kan innebära att ni måste föra vidare åsikter som ni kanske inte håller med om. Kom ihåg att ni har tystnadsplikt. Om ni får reda på känslig information får ni inte berätta detta för andra. Det finns dock alltid möjlighet att gå till skolkuratoren för att prata, eftersom de också har tystnadsplikt.

Som elevskyddsombud ska ni:

- » vara med på skyddsronder
- » delta i planering av ombyggnad av skolan
- » delta när Arbetsmiljöverket kommer på inspektion

Ni kan också:

- » rapportera risker i arbetsmiljön
- » skicka ut enkätundersökningar

Undersök er arbetsmiljö

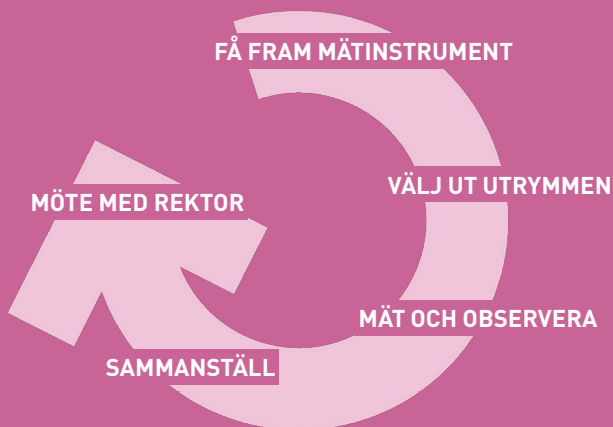
För att ni ska kunna veta hur arbetsmiljön är på skolan behöver ni undersöka den. Två sätt att göra detta är genom att gå en skydds rond eller dela ut en enkätundersökning.

Gå en skydds rond

Under en skydds rond utvärderar ni lokalerna, tänk då på att de ska vara tillgängliga för alla. Det innebär till exempel att alla ska se tavlan i klassrummet och att det ska vara rullstolsanpassat. Ni mäter också ljud, ljus och luft med hjälp av speciella mätinstrument. Kolla upp vem som är skolpersonalens skyddsombud och gå skydds rondens tillsammans, då kan ni hjälpas åt.

Efter skydds rondens sammanställer ni resultaten, både det som är bra och det som behöver förbättras.

Se till att ni har rätt utrustning för att kunna utföra er skydds rond! Det är skolans ansvar att ni har den utrustning som behövs. Kontakta skolpersonalens skyddsombud eller rektorn om ni inte vet var utrustningen finns.

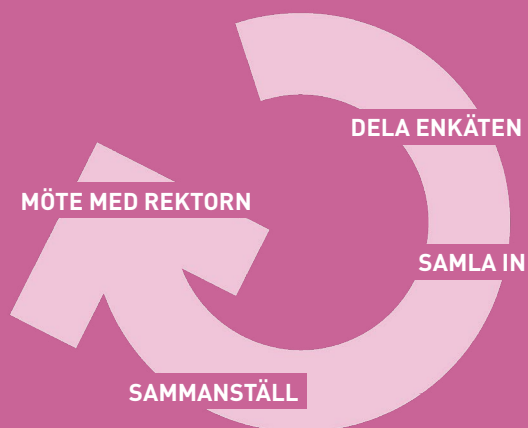

Skicka ut en enkät

Genom en enkätundersökning kan ni ta reda på hur skolans elever upplever den fysiska och psykosociala arbetsmiljön. Om enkäten är anonym finns det möjlighet att fånga upp sådant som elever inte känner sig bekväma med att lyfta annars.

Med hjälp av en enkät kan ni även få fram statistik att lyfta till skolledningen – hur stor andel av eleverna tycker till exempel att det är för kallt i klassrummen eller hur många känner sig stressade i skolan?

När enkäten är klar kan ni utvärdera den och diskutera resultaten med varandra. Varför tror ni att eleverna har svarat som de har gjort på vissa frågor? Vilka resultat sticker ut? Ta sedan upp detta med rektorn för att kunna göra skolan ännu bättre för eleverna.

Tillgänglighet

Eftersom ni representerar eleverna på skolan är det viktigt att alla vet vilka ni är. Här är några tips på hur ni kan se till att andra elever kan kontakta er om de har idéer eller synpunkter.

- » Gå en runda i klassrummen och presentera er
- » Skicka ut ett mejl till alla elever (om ni har en skolmejl)
- » Skapa en egen mejladress dit elever kan skicka frågor och funderingar
- » Skapa ett konto i sociala medier där ni informerar om vilka ni är och vad ni gör och där eleverna kan kontakta er
- » Sätt upp en brevlåda där eleverna på skolan kan lämna lappar med frågor och förslag. Det kan vara bra om ni har mobilförbud på skolan
- » Sätt upp en anslagstavla där ni delar information om vad som är på gång och bjuder in elever att dela med sig av sina förslag

Organisera er

För att underlätta ert arbete kan ni organisera er. Det är inget måste, men gör det enklare för er att ta ert arbete framåt.

Att organisera sig innebär att ni elevskyddsombud på skolan blir som en grupp där ni samarbetar kring de uppgifter som ni har framför er, som enkät och skydds rond, och slipper då göra allt ni behöver göra på egen hand. När ni är många kloka som delar upp ansvarsområdena blir arbetet mer effektivt. Om ni vill kan ni alltid utveckla uppdraget, till exempel starta kampanjer, ha ett aktivt Instagram-konto eller liknande.

Tre tips för organiseringen:

- » **Välj en "ordförande":** Det är bra att ha en person som är ansvarig för att kalla till möten och leda mötena, annars kan dessa saker lätt falla mellan stolarna.
- » **Ha möten kontinuerligt:** Ha möten så ofta det passar er, en utgångspunkt kan vara en gång i månaden och oftare inför eller efter en skydds rond eller enkätundersökning.
- » **Dela upp ansvarsområden:** För att underlätta för alla så är det bra att dela upp vem som gör vad inom gruppen. Det kan till exempel vara att halva gruppen fokuserar på skydds rond, de andra på enkätundersökning.

Samarbeta

Tillsammans blir ni starkare! Här är tips på personer och organisationer som det kan vara bra för er att ha kontakt med.

Elevkåren eller elevrådet

De kan hjälpa er med att framföra eventuella problem och lyfta era tankar och krav till skolledningen. Tillsammans kan ni även hjälpas åt att sprida era idéer till klassrummen, samt fånga upp elevernas tankar under till exempel klassråden.

Skolpersonalens skyddsombud

Precis som ni företräder eleverna, ska det finnas minst ett skyddsombud för skolpersonalen. Se till att ni vet vem eller vilka dessa är på just er skola. Personalens skyddsombud sitter med i skolans skyddskommitté, där har ni också rätt att vara med. Skyddskommittén har även rätt att stänga ner delar av eller hela skolans verksamhet om allvarliga arbetsmiljöproblem skulle uppstå.

Skolledningen

Prata med skolledningen, ni kan ge elevernas syn på problem som till exempel stress, kränkningar på nätet eller utanförskap. Det kan vara så att skolledningen inte vet om dessa problem. Ni kan också komma med idéer på lösningar eller sätt att förebygga psykisk ohälsa.

Lagar och regler

För att kunna veta hur det ska vara finns lagar och bestämmelser. Det finns väldigt många lagar som på olika sätt styr över arbetsmiljön på skolor, bland annat arbetsmiljölagen, skollagen och diskrimineringslagen.

Det finns flera myndigheter som arbetar för en bra arbetsmiljö i skolan, bland annat Skolverket som styr och utvärderar kvalitén och resultaten i skolorna och Barn- och elevombudet som arbetar för att motverka kränkningar och trakasserier av barn och elever. Det finns också två myndigheter som inspekterar skolor, det är Arbetsmiljöverket och Skolinspektionen. De granskar både den fysiska och psykosociala arbetsmiljön.

Arbetsmiljölagen

Arbetsmiljölagen innehåller regler om skyldigheter för arbetsgivare för att förebygga ohälsa och olycksfall på arbetsplatsen. I skolan är det skolhuvudmannen eller skolledningen som har huvudansvar för arbetsmiljön.

Enligt arbetsmiljölagen ska elevskyddsombud utses av eleverna i grundskolan från och med årskurs 7 samt på gymnasiet. I lagen står det även att elevskyddsombuden har rätt att få ledigt för den tid de behöver till uppdraget och rätt att få veta om skolan planerar att till exempel bygga om lokalerna eller ändra på undervisningen. Elevskyddsombud får också vara med i skyddskommittéer där arbetsmiljön diskuteras på skolan, men har ingen rösträtt under mötena.

> Skollagen

Skollagens uppgift när det gäller arbetsmiljö är bland annat att förtydliga och förklara hur arbetsmiljön ska se ut i skolan. Enligt skollagen ska det till exempel finnas ordningsregler som skolhuvudmannen tar fram för att upprätthålla ordningen på skolan. Som elever har ni rätt att påverka dessa regler. I skollagen står det även att skolledningen har en skyldighet att åtgärda brister och fel på skolan.

> Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen skyddar personer från diskriminering. I lagen finns det sju diskrimineringsgrunder som reglerar den juridiska diskrimineringen, dessa är:

- » Kön
- » Könsöverskridande identitet eller uttryck
- » Etnisk tillhörighet
- » Religion eller annan trosuppfattning
- » Funktionsvariation
- » Sexuell läggning
- » Ålder

Diskriminering kan vara **direkt** mot någon, **indirekt** eller att någon **instruerar att diskriminera**. Direkt diskriminering kan vara att inte bli kallad till arbetsintervju på grund av sin hudfärg. Indirekt diskriminering kan vara en regel som inte är menat att diskriminera men ändå blir fel, som att ställa jättehöga krav på språkkunskaper till ett jobb som inte behöver det. Diskriminering kan också vara **bristande tillgänglighet**, som att vägra sätta upp en hörselslinga, eller **sexuella trakasserier**, att en chef tafsar utan att företaget gör något åt det. Om det är sexuella trakasserier måste det inte vara på grund av en av de sju diskrimineringsgrunderna.

Kränkningar

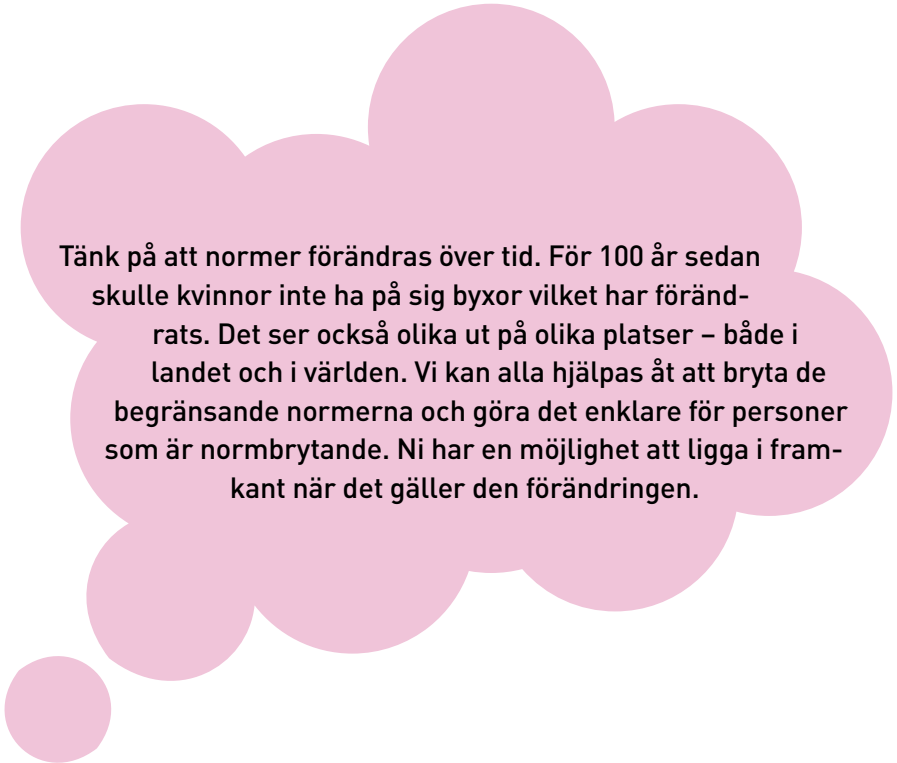
Personer kan vara utsatta utan att det behöver hänga ihop med de sju diskrimineringsgrunderna. Det brukar kallas för kränkande behandling och kan vara kopplat till vad som helst: fritidsintressen, kroppsform, musiksmak med mera.

I skollagen definieras kränkande behandling som något som kränker ett barn eller elevs värdighet, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen. Kränkande behandling är något som personen inte vill, det är personen som blir utsatt för kränkningen som drar gränsen för vad den inte vill. Det vara kan en eller flera personer som utsätter en eller flera personer. En elev kan bli utsatt för kränkande behandling av lärare eller av en eller flera elever, det kan vara en enstaka händelse eller systematiskt och återkommande. Kränkande behandling kan vara knappt märkbar för andra, eller synliga och tydliga. Det kan också vara både i skolan och på internet. Kränkande behandling är ett begrepp som täcker mycket.

Diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling får aldrig förekomma och skolan måste jobba aktivt för att förebygga det.

Jobba normbrytande

Elevskyddsombud arbetar för alla elever, då är det viktigt att vara medveten om normer och hur de kan påverka oss. Normer är oskrivna regler som vi förhåller oss till. Normer kan underlätta eller vara väldigt begränsande. Det är till exempel en social norm att vi står i kö och väntar på vår tur i matsalen. En begränsande norm i skolan kan vara att ha ett visst märke på kläderna eftersom alla inte har möjlighet att köpa dyra märkeskläder.

Tänk på att normer förändras över tid. För 100 år sedan skulle kvinnor inte ha på sig byxor vilket har förändrats. Det ser också olika ut på olika platser – både i landet och i världen. Vi kan alla hjälpas åt att bryta de begränsande normerna och göra det enklare för personer som är normbrytande. Ni har en möjlighet att ligga i framkant när det gäller den förändringen.

Fem tips för att jobba normbrytande

Läs på – Att läsa på om normer och hur de kan påverka gör att vi enklare ser normer och kan jobba normbrytande.

Reflektera – Många normer byggs och förstärks när vi pratar. Tänk över vilka ord vi använder för att beskriva varandra och situationer. Det kan både vara klasskompisar och lärare. Ett exempel kan vara en lärare som alltid utgår från killar och tjejer, hur kan det påverka klassen? Går det att säga något annat? Det kan också vara bra att reflektera över sig själv, är det ofta du som tar plats – varför och hur går det att göra istället?

Vad hände nu? – Om något blir fel, ta ett steg tillbaka och fundera på vad som hände och hur det går att göra istället. Att vara normkritisk är att analysera situationen. Våga erkänna och lära av dina och andras misstag.

Varför säger du så? – Ställ frågan "Varför säger du så?" om någon säger eller gör något kränkande. Våga lyfta kränkningarna och prata om det, istället för att bara säga "Säg inte så".

Vi har alla ett ansvar – Alla är med och sätter normer, och därför kan alla vara med att bryta dem. Skolan har ett ansvar, men elever har också ett ansvar i hur de pratar och betar sig.

Faktarutor och tips

Antal toaletter

På en skola ska det finnas en toalett per påbörjat 15 antal elever. Det betyder att på en skola med 32 elever ska det finnas 3 toaletter.

Ergonomi

Ergonomi betyder fysisk arbetsbelastning. Det handlar till exempel om hur du sitter, står, lyfter, bär eller rör dig i skolan. Att ha en bra ergonomi är viktigt för att förebygga skador. Tänk på hur ni sitter vid datorn eller annan skärm.

Skolhälsa

Enligt skollagen ska det finnas en skolhälsa som arbetar för elevernas fysiska och psykiska välmående. För att det ska fungera måste eleverna veta om att det finns personer som har tystnadsplikt som de kan prata med och vart dessa personer sitter. Vet alla elever om det på din skola?

Mät luft

När ni mäter luften kan ni göra en mätning när klassrummet stått tomt och kunnat vädras, och när en klass haft lång lektion. Jämför sen de olika mätvärdena.

Tips på appar och hemsidor

Sveriges Elevkårers elevskyddsmaterial

www.sverigeselevkarer.se/elevskyddsombud-material

Här hittar du som är elevskyddsombud instruktionsfilmer, mallar och guider att använda i ditt arbete.

“Buller”

App för att mäta ljud (Arbetsmiljöverket)

“Ljus”

App för att mäta ljus (Arbetsmiljöverket)

www.arbetsmiljoupplysningen.se

Arbetsmiljoupplysningen är ett uppslagsverk där du får svar på dina frågor om arbetsliv och hälsa. Här kan du enkelt hitta information om olika yrken och ämnen med anknytning till arbetsmiljö. Du hittar också information om vem som gör vad inom arbetsmiljö, till exempel skyddsombudets eller företagshälsovårdens roll.

Checklista

Enkätundersökning – undersök vad eleverna tycker och känner

Skyddsron – mät och undersök skolan

Rapportera till rektorn – ni ska inte åtgärda problemen

Tillgänglighet – ta in vad skolans elever tycker

Läs mer

Kopplat till psykosocial arbetsmiljö

- » **Barn- och elevombudet:** www.beo.skolinspektionen.se
- » **Diskrimineringsombudsmannen:** www.do.se
- » **Friends:** www.friends.se
- » **Skolverket:** www.skolverket.se

Kopplat till fysisk arbetsmiljö

- » **Arbetsmiljöverket:** www.av.se
- » **Prevent:** www.prevent.se
- » **Skolverket:** www.skolverket.se

Om lagar och regler

- » **Skolverket:** www.skolverket.se
- » **Arbetsmiljöverket:** www.av.se
- » **Skolinspektionen:** www.skolinspektionen.se

